

ПРЕДМЕТ КОРПОРАТИВНИХ ДОГОВОРІВ: АКТУАЛЬНІ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

Стаття присвячена проблемі визначення предмету корпоративних договорів як організаційно-господарських договорів. Автором критично осмислено доктринальні підходи щодо дослідження зазначеної проблематики, а також детально проаналізовано законодавчі визначення поняття та предмету корпоративних договорів. Сформовано авторський підхід до окреслення предмету корпоративних договорів.

Ключові слова: корпоративний договір, договір між акціонерами, предмет корпоративного договору, істотні умови договорів

Постановка питання. Роль визначення предмету кожного конкретного договору важко переоцінити, оскільки він є каркасом договірної конструкції, відображає зміст зобов'язання та детермінує правову ідентичність договору, відмежовуючи його від суміжних договірних конструкцій. Важливе теоретико-практичне значення предмету договору зумовлює необхідність високого ступеня деталізації цього питання в контексті корпоративного договору, особливо в умовах становлення цього інституту у вітчизняній правовій системі, його лаконічності та недосконалої нормативної регламентації.

Аналіз останніх публікацій. Правові дослідження природи, поняття та предмету корпоративних договорів в Україні донедавна були поодинокими, але з проведенням корпоративної реформи 2018 року, їх дослідження активізувалися, оскільки перед науковцями та правозастосувачами постало ряд проблем щодо необхідності осмислення сутності зазначеного інструменту регулювання корпоративних відносин, його відмежування від схожих договірних конструкцій та інших засобів регулювання корпоративних відносин. Дослідженню предмету корпоративних договорів присвячені праці В.А. Васильєвої, Ю.М. Жорнокуя, М.М. Сигидин, К.О. Рябової, Д.В. Ломакіна, В.К. Андрєєва, М.В. Трубіної, В.Г. Бородкіна, М.С. Варюшина та ін. Наукові позиції названих учених заслуговують на увагу, але в умовах оновлення корпоративного законодавства та інтенсивного розвитку корпоративного сектору в цілому актуальність наукових пошуків із окресленого питання є очевидною.

Мета статті – визначити предмет корпоративних договорів на основі критичного осмислення існуючих доктринальних та законодавчих підходів щодо

зазначеного питання.

Виклад основного матеріалу. Корпоративна реформа 2018 року, у ході якої було формалізовано корпоративний договір (ст. 7 ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю») та договір між акціонерами (ст. 26-1 ЗУ «Про акціонерні товариства») визначила законодавчі підходи до окреслення предмету зазначених договорів, надавши науковцям та практикам мінімальний обсяг правових характеристик досліджуваної договірної конструкції та спричинивши дискусію про достатність/недостатність зазначених ознак для визначення корпоративного договору як самостійного договору в системі права.

Роль предмету договору для його ідентифікації як унікальної правової конструкції важко переоцінити, оскільки будучи єдиною істотною умовою договору, він окреслює суть зобов'язання, що лежить в основі договірних відносин, визначає його зміст та характер. У контексті дослідження корпоративних договорів, як відносно нових для вітчизняної правової системи, дослідження їх предмету має конструктивне значення, про що свідчить увага науковців до цього питання та високий рівень суперечливості їх позицій.

Так, М.М. Сигидин, досліджуючи цивільно-правову природу корпоративного договору, доходить висновку, що предметом зазначеної договірної конструкції є *управління корпоративними правами*, за її твердженням йдеться про узгодженість дій учасників юридичної особи корпоративного типу у сфері реалізації ними організаційного спектру повноважень, що становлять зміст корпоративних прав [10, с. 84-85]. Аналізуючи поняття корпоративного договору надане В.А. Васильєвою доходимо висновку, що на

її думку предметом цього договору є *порядок здійснення корпоративних прав чи утримання від них* [11, с. 26]. Ібрагімов Р. зазначає, що корпоративний договір є угодою з приводу корпоративних прав та правомочностей, що становлять зміст корпоративних прав [12, с.8].

На думку Д.В. Ломакіна, предмет досліджуваного договору становлять дії учасників товариства щодо здійснення своїх корпоративних прав певним чином, а також бездіяльність, що виражається в утриманні від здійснення учасниками своїх корпоративних прав. При цьому Д.В. Ломакін цілком виправдано наголошує вважає, що такий договір не може самостійно породжувати нові корпоративні права або обов'язки, які не передбачені законом чи статутом [13, с. 15]. Щодо проблеми визначення предмета корпоративного договору В.К. Андрєєв зазначає, що сутність корпоративного договору виражається в тому, що він спрямований на здійснення вже існуючих у учасників товариства корпоративних прав. На думку вченого, предмет корпоративного договору становить здійснення узгоджених дій з управління товариством, зокрема щодо придбання або відчуження часток (акцій) у статутному капіталі за певною ціною і (або) при настанні певних обставин або в утриманні від відчуження часток (акцій) до настання певних обставин [14]. Трубіна М.В. визначає предмет досліджуваного договору як здійснення належних акціонерам прав, що передбачає способи і особливості спільного впровадження узгодженої поведінки [15, с. 11, с. 67]. К.О. Рябова вважає, що предмет корпоративного договору може містити чотири групи зобов'язань: (а) участь в управлінні товариством (обов'язок сторін голосувати у визначений спосіб); (б) погодження придбання або відчуження часток/акцій за заздалегідь визначеною ціною та/або з настанням визначених у договорі обставин; (в) утримання від відчуження часток/акцій до визначених у договорі обставин; (г) вчинення інших дій пов'язаних з управлінням товариством, його реорганізацією чи ліквідацією [16, с. 166].

Позиція Бородкіна В. Г. взагалі базується на неможливості виокремлення єдиного предмету для корпоративних договорів, які, на його думку, не є однорідними, а мають три договірних види, у кожного з яких свій власний предмет, серед них: (а) угода щодо спільної реалізації корпоративних прав чи утримання від їх здійснення, за якою сторони мають спільну мету, предмет такого корпоративного договору; (б) угода щодо спільної реалізації корпоративних прав чи утримання від їх здійснення, за якою мета сторін не співпадає; (в) угода про придбання чи відчуження частини в статутному капіталі товариства за визначеною ціною чи при настанні певних

обставин, предмет такого корпоративного договору співпадає з предметом договору купівлі-продажу [17, с. 107].

Ставлячись різною мірою критично до майже всіх названих вище підходів до визначення предмету корпоративного договору, вважаємо, що позиція В.Г. Бородкіна є найбільш невиправданою та формує принципово неправильне уявлення про досліджуваний договір, позбавляючи його правової ідентичності.

Також є окремі науковці, які предметом корпоративного договору визначають безпосередньо корпоративні права та правомочності, що з них витікають. Так, Варюшин М.С. до предмету досліджуваних договорів відносить майнові права на частину в статутному капіталі, а також майнові та немайнові права, що витікають з права власності на таку частину [18, с.95].

Критичний аналіз опрацьованих підходів до визначення предмету корпоративного договору дає можливість виокремити основні групи теоретико-практичних проблем, що витікають із дослідження предмету корпоративного договору в доктрині цивільного та господарського права.

1. *Перша проблема* на яку слід звернути увагу – це проблема ототожнення предмету корпоративного договору з об'єктом правовідносин, які опосередковуються зазначеним договором. Зокрема йдеться про намагання окремих учених розглядати корпоративні права, як безпосередньо предмет корпоративного договору. У рамках досліджуваної договірної конструкції корпоративні права виступають об'єктом права, на який направлені організаційні відносини сторін такого договору. Визнання безпосереднього корпоративних прав предметом корпоративного договору нівелює правову ідентичність корпоративного договору, підміняючи його договором, при реалізації якого проявляється оборотоздатність таких прав – договір купівлі-продажу. У рамках корпоративного договору корпоративні права є об'єктом організаційного впливу як і сама діяльність господарського товариства, але його предмет формують взаємоузгоджені дії щодо встановлення порядку та особливостей реалізації прав та виконання обов'язків учасників товариства та *дії* щодо організації діяльності товариства в цілому. Відчуження корпоративних прав корпоративним договором не опосередковується, це суперечить його організаційній, безвідплатній природі.

Підбиваючи проміжний підсумок, зазначимо, що автор погоджується з позиціями дослідників, які пропонують розглядати предмет корпоративного договору з позиції визначення його як *взаємоузгоджених дій сторін* щодо *реалізації* корпоративних та інших прав учасників або *утримання від їх реалізації* та

виконання ними обов'язків в ході організації діяльності господарського товариства.

2. Другою концептуальною проблемою, що витікає із наукової дискусії щодо предмету корпоративних договорів, є проблема його звуження, що призводить до фрагментарної ілюстрації регулюючого впливу досліджуваних договорів. Так, у науці спостерігається двоїстий підхід до визначення предмету корпоративного договору, умовно їх можна назвати *широкий* та *вузький*.

Згідно *вузького* підходу предметом корпоративного договору є лише дії направлені на управління корпоративними правами. Як нам вбачається, регулюючий вплив договору з таким предметом зводиться лише до унормування відносин між учасниками товариства (сторонами договору), але корпоративний договір здатний чинити вплив не лише на реалізацію прав та обов'язків сторін, але і на діяльність самого товариства, його органи тощо. Така його особливість пояснює існування широкого підходу до тлумачення предмету корпоративного договору, за яким його предмет становлять не лише дії направлені на управління корпоративними правами, але й дії щодо реалізації контролю за діяльністю товариства та її організації. На користь *широкого* підходу до трактування корпоративного договору свідчить також той факт, що управління і контроль фактично є структурними складовими поняття «організація», що детально обґрунтовано О.А. Беляневич [19, с. 413]. Такий підхід витікає з організаційної природи корпоративного договору, комплексно та системно ілюструє його регулятивні можливості, відбиваючи його унікальну специфіку та цілі.

Попри важливість наукових підходів до вирішення проблеми корпоративних договорів, основою осмислення їх поняття та предмету є законодавчо передбачені підходи до їх визначення, які також потребують критичного аналізу через свою неоднозначність та «розмитість».

Так, ч.1 ст. 7 ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» визначає корпоративний договір як договір, за яким учасники товариства зобов'язуються реалізовувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації.

По-перше, формулювання «реалізація прав... певним чином» не відображає виключності організаційної природи корпоративного договору та неможливості опосередкування ним майнових відносин. Так, статтею 20 ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» передбачено переважне *право* учасника товариства на придбання частки іншого учасника, що продається третій особі. «Реалізація» цього права можлива шляхом укладання відповідного договору купівлі-продажу, що, оче-

видно, не може бути предметом корпоративного договору, оскільки договір купівлі-продажу є самостійним договором у системі права та опосередковує майнові відносини із відчуження об'єктів права. Тож окреслене формулювання нівелює самоідентичність предмету корпоративного договору та невиправдано розширює його предмет. На нашу думку, більш вдалим формулюванням є «корпоративний договір ... визначає *порядок та особливості реалізації...*», оскільки воно відображає саме організаційний характер відносин, що є предметом досліджуваного договору.

По-друге, у Законі невиправдано звужено об'єкт зобов'язання, яке опосередковується досліджуваним договором, зокрема, не зазначено, що на ряду з порядком реалізації прав договір також визначає порядок та особливості виконання обов'язків його сторін. Ю.М. Жорнокуй, досліджуючи корпоративний договір наголошує на тому, що одним із ключових моментів при визначенні предмету є можливість виконання корпоративних обов'язків учасників товариства у сфері управління, пов'язаної з порядком здійснення суб'єктивного корпоративного права [5, с. 80].

У-третє, слід наголосити на недоцільності застосування поняття «повноважень» у визначенні предмету корпоративного договору. Оскільки, поперше, повноваження у юридичній науці вони трактуються як сукупність прав та обов'язків [6, с. 639], тож нормативна конструкція «права та повноваження» є тавтологічною; по-друге, на наше переконання, застосування терміну «повноваження» продиктоване наявністю *організаційно-господарських повноважень* у учасників господарського товариства (ч. 1 ст. 176 ГК України), але, наголосимо, що зазначена категорія є дискусійною з точки зору їх змістовного та суб'єктного визначення і її застосування може внести неузгодженість у визначення предмету корпоративного договору. Один із авторів ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» Юрій Попов, виправдовуючи застосування терміну «повноваження» наголошує, що ряд здійснюваних учасниками господарського товариства правомочностей, щодо узгодження яких вони можуть дійти згоди при укладанні корпоративного договору, за своєю природою і є повноваженнями. Як приклад автор наводить *можливість учасників брати участь у зборах, брати участь в обговоренні питань на зборах, голосувати на зборах, вимагати скликання зборів, тощо* [7]. Дискутуючи таку позицію зазначимо, що у наукових колах дійсно обґрунтовується позиція, що передбачені законом корпоративні права (ст. 10 ЗУ «Про господарські товариства» та ст. 5 ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», ст. 116 ЦК України та ін.) становлять універ-

сальну єдність можливостей учасників корпорації, що виникають на підставі членства в ній та у своїй сукупності становлять суб'єктивне корпоративне право, що складається з певної кількості правомочностей, що залежать від розміру частки учасника у статутному капіталі товариства [8, с. 115]. Але згаданий Ю. Попов застосував цей підхід фрагментарно, ототожнивши правомочність з повноваженнями. Тож із наведених вище підстав термін «повноваження» слід вилучити і оперувати лише терміном «права та обов'язки» для цілей ст. 7 ЗУ «Про ТОВ та ТДВ».

Учетверте, вважаємо, що у нормативному визначенні предмету корпоративного договору слід зазначити, що права, реалізація яких передбачена цим договором, є *корпоративними*, оскільки, можливість укладання особою корпоративного договору витікає з її спеціального статусу учасника господарського товариства, який особа отримує як власник корпоративних прав. Але особливої уваги заслуговує той факт, що не всі права учасників товариства, що витікають з його статусу є корпоративними. Так, у науці цілком слушно запропоновано права учасників товариства класифікувати у відповідності до їх зв'язку з розміром частки у статутному капіталі, зокрема (а) ті, що пов'язані з часткою у статутному капіталі є, власне *корпоративними правами* (право голосувати, право на дивіденди та ін.) ; (б) ті, що не пов'язані з часткою у статутному капіталі є *іншими правами учасників товариства* (право на інформацію про діяльність товариства, право виходу з нього) [9, с. 53]. Погоджуючись із такою позицією, вважаємо необхідним уточнити, що у корпоративному договорі йдеться про порядок та особливості реалізації саме *корпоративних та інших прав учасників товариства*, що має бути відображено і в тексті згаданого Закону.

Уп'яте, слід позитивно охарактеризувати законодавчий підхід, який наголошує на можливому активному або пасивному характері дій, що становлять предмет корпоративного договору, зокрема йдеться про (а) реалізацію прав та (б) утримання від їх реалізації. З урахуванням зазначених вище зауважень, застосування подібної конструкції є виправданим та,

на наше переконання, конструктивно впливатиме на практику укладання корпоративних договорів.

Визначення предмету *договору між акціонерами* прямо передбачено в ч. 1 ст. 26-1 ЗУ «Про акціонерні товариства», де зазначено, що предметом такого договору є реалізація акціонерами - власниками простих та привілейованих акцій прав на акції та/або прав за акціями, передбачених законодавством, статутом та іншими внутрішніми документами товариства. Попри те що нормативне закріплення корпоративного договору для цілей ТОВ та договору між акціонерами мало дещо непослідовний характер один щодо одного, аналіз законодавчо визначеного предмету останнього призводить до висловлення аналогічних зауважень, про які йшлося попередньо при дослідженні предмету корпоративного договору для цілей ТОВ.

Висновки. Формалізація корпоративних договорів в Україні вивела наукові дослідження їх предмету, як єдиної їх істотної умови, на новий рівень та надала можливість систематизувати основні, конститутивні вимоги до нього та піддати їх критичному аналізу. Так, визначення предмету на законодавчому рівні має (а) відповідати організаційно-господарській природі корпоративного договору та вказувати на неможливість опосередкування ним майнових відносин (зокрема, відчуження корпоративних прав (акцій); (б) широко визначати об'єкт зобов'язань, виконання яких опосередковується таким договором – *корпоративні та інші права учасників та їх обов'язки*; (в) вказувати на активний або пасивний характер взаємоузгоджених дій, що становлять предмет корпоративного договору – *реалізація дій або утримання від них*; (г) відповідати широкому підходу до тлумачення характеру дій, що його становлять, – *дії щодо організації (у т.ч. управління, контролю) діяльності товариства, його реорганізації та ліквідації*. **Предмет корпоративних договорів становить** взаємоузгоджений порядок та особливості реалізації корпоративних та інших прав учасників товариства або утримання від їх реалізації та виконання обов'язків в ході організації діяльності товариства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 462.
2. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. №514-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 50-51. ст.384.
3. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991, № 49, ст. 682.
4. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. №2275-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 13. ст. 69.
5. Жорнокуй Ю. М. Акціонерний договір як спосіб попередження корпоративних конфліктів в акціонерних товариствах. *Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова*, 2012. Т. 17. Вип. 7. С. 78-84.

6. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред Ю. С. Шемшученка. Київ : ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2007. 992 с.
7. Попов Ю. Корпоративний договір: подальший розвиток у Законі «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». *Юридична газета on-line*. №10 (612) URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/korporativni-dogovori.html>
8. Жорнокуй Ю. Суб'єктивне корпоративне право: універсальна єдність чи множинність прав : зб. наук. праць / ред-кол. В. Я. Тацій та ін. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. №3. С. 106–116. Харків : Право.
9. Цікало В. Види прав учасників господарських товариств. *Підприємництво, господарство і право*. №1, 2007. С. 50-53
10. Сигидин М.М. Корпоративний договір : дис. ... канд. юрид. наук. ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-тет ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ, 2016. 236 с.
11. Васильєва В.А. Корпоративні правочини: поняття та особливості. *Проблеми охорони прав суб'єктів корпоративних правовідносин* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. присв. 10 річниці створення Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України (23-24 вересня 2011 року). Івано-Франківськ. Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2012. С. 25-28.
12. Ибрагимов Р. Исполнение акционерных соглашений в свете планируемых изменений законодательства. *Корпоративный юрист*, 2012. №9. С. 8–9.
13. Ломакин Д. В. Договоры об осуществлении прав участников хозяйственных обществ как новелла корпоративного законодательства. *Вестник Высшего Арбитражного Суда РФ*. 2009. № 8. С. 14–16.
14. Андреев В. К. Природа корпоративного соглашения. *Предпринимательское право. Приложение «Право и Бизнес»*. 2014. № 2. С. 2–6.
15. Трубина М. В. Гражданско-правовое регулирование акционерных соглашений в России и странах континентальной Европы : дисс. ...канд. юрид. наук. ФГАОУВО «Российский университет дружбы народов». Москва, 2015. 194 с.
16. Рябова К. О. Правова природа корпоративних договорів. *Юридичний вісник*. №4(49), 2018. С. 163-169.
17. Бородин В. Г. Гражданско-правовое регулирование корпоративного договору : дис. ... канд. юрид. наук. ФГБОУВО «Российский государственный университет правосудия». Москва, 2015. 255 с.
18. Варюшин М. С. Гражданско-правовое регулирование корпоративных договоров: сравнительный анализ. Дисс. ... канд. юр. наук. 12.00.03. ФГБОУВПО «Российская правовая академия Министерства юстиции РФ». Москва, 2015. 202 с.
19. Беляневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) : монографія. Юрінком Інтер, 2006. 592 с.

REFERENCES

1. Hospodarskyi Kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 436-IV. (2003). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 11, art. 462 [in Ukrainian].
2. Pro aktsionerni tovarystva: Zakon Ukrainy vid 17.09.2008 r. № 514-VI. (2008). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 50-51, art. 384 [in Ukrainian].
3. Pro hospodarski tovarystva: Zakon Ukrainy vid 19.09.1991 r. № 1576-XII. (1999). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 49, art. 682 [in Ukrainian].
4. Pro tovarystva z obmezhenoiu ta dodatkovoiu vidpovidalnistiu: Zakon Ukrainy vid 06.02.2018 r. № 2275-VIII. (2018). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 13, art. 69 [in Ukrainian].
5. Zhornokui Yu. M. (2012). Aktsionerni dohovir yak sposib poperedzhennia korporatyvnykh konfliktiv v aktsionernykh tovarystvakh. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu im. I. I. Mechnykova – Bulletin of the Mechnikov Odessa National University*, Vol. 17, issue 7, 78–84 [in Ukrainian].
6. Velykyi entsyklopedychnyi yurydychnyi slovnyk. Yu. S. Shemshuchenka (Ed.). (2007). Kyiv: Yurydychna dumka [in Ukrainian].
7. Popov Yu. Korporativnyi dohovir: podalshyi rozvytok u Zakoni «Pro tovarystva z obmezhenoiu ta dodatkovoiu vidpovidalnistiu». *Yurydychna hazeta on-line – Legal newspaper on-line*, 10 (612). URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/korporativni-dogovori.html> [in Ukrainian].
8. Zhornokui Yu. (2011). Subiektyvne korporativne право: universalna yednist chy mnozhynnist prav. V. Ya. Tatsii et al. (Ed.). *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy – Bulletin of the Academy of Law Sciences of Ukraine*, 3, 106–116. Kharkiv: Pravo, [in Ukrainian].

9. Tsikalo V. (2007). Vydy prav uchashnykiv hospodarskykh tovarystv. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo - Entrepreneurship, economy and law, 1, 50–53* [in Ukrainian].
10. Syhydyn M. M. (2016). Korporatyvnyi dohovir. *Extended abstract of candidate's thesis*. DVNZ «Prykarp. nats. un-tet im. V. Stefanyka». Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
11. Vasylieva V.A. (2012). Korporatyvni pravochyny: poniattia ta osoblyvosti. *Problemy okhorony prav subiektiv korporatyvnykh pravovidnosyn: mater. Mizhnar. Nauk.-prakt. konf. prysv. 10 richnytsi stvor. Laboratorii z vyvchennia problem korp. Prava NDI pryvatnoho prava i pidpriemnytstva NAPrN Ukrainy (23–24 veresnia 2011 r) – Problems of Protection of Corporate Legal Entities: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference*. Ivano-Frankivsk: Prykarpatskyi natsionalnyi universytet im. V. Stefanyka, 25–28 [in Ukrainian].
12. Ibragimov R. (2012). Ispolneniye aktsionernykh soglasheniy v svete planiruyemykh izmeneniy zakonodatelstva. *Korporativnyy yurist – Corporate lawyer, 9, 8–9* [in Russian].
13. Lomakin D. V. (2009). Dogovory ob osushchestvlenii prav uchastnikov khozyaystvennykh obshchestv kak novella korporativnogo zakonodatelstva. *Vestnik Vysshego Arbitrazhnogo Suda RF – Bulletin of the Supreme Arbitration Court of the Russian Federation, 8, 14–16* [in Russian].
14. Andreyev V. K. (2014). Priroda korporativnogo soglasheniya. *Predprinimatelskoye pravo. Prilozheniye «Pravo i Biznes» – Business law. The application “Law and Business”, 2, 2–6* [in Russian].
15. Trubina M. V. (2015). Grazhdansko-pravovoye regulirovaniye aktsionernykh soglasheniy v Rossii i stranakh kontinentalnoy Evropy. *Candidate's thesis*. FGAOUVO «Rossiyskiy universitet druzhby narodov». Moscow [in Russian].
16. Riabova K. O. (2018). Pravova pryroda korporatyvnykh dohovoriv. *Yurydychnyi visnyk – Legal Bulletin, 4 (49), 163–169* [in Ukrainian].
17. Borodkin V. G. (2015). Grazhdansko-pravovoye regulirovaniye korporativnogo dogovoru: candidate's thesis. FGBOUVO «Rossiyskiy gosudarstvennyy universitet pravosudiya». Moscow [in Russian].
18. Varyushin M. S. (2015). Grazhdansko-pravovoye regulirovaniye korporativnykh dogovorov: sravnitelnyy analiz: candidate's thesis FGBOUVPO «Rossiyskaya pravovaya akademiya Ministerstva yustitsii RF». Moscow [in Russian].
19. Belianevych O. A. (2006). Hospodarske dohovirne pavo Ukrainy (teoretychni aspekty). Yurinkom Inter [in Ukrainian].

НИКОЛЕНКО МИХАИЛ

аспирант НИИ правового обеспечения инновационного развития НАПрН Украины

**ПРЕДМЕТ КОРПОРАТИВНЫХ ДОГОВОРОВ:
АКТУАЛЬНЫЕ ХОЗЯЙСТВЕННО-ПРАВОВЫЕ ПОДХОДЫ К ПРЕДЕЛЕНИЮ**

Статья посвящена проблеме определения предмета корпоративных договоров как организационно-хозяйственных договоров. Автором критически осмысленно доктринальные подходы к исследованию данной проблематики, а также детально проанализированы законодательные определения понятия и предмета корпоративных договоров. Сформирован авторский подход к обозначению предмета корпоративных договоров.

Ключевые слова: корпоративный договор, договор между акционерами, предмет корпоративного договора, существенные условия договоров

NIKOLENKO MYKHAILO

PhD Candidate of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences of Ukraine

**SUBJECT OF CORPORATE AGREEMENTS:
ACTUAL ECONOMIC AND LEGAL APPROACHES TO THE DEFINITION**

Problem setting. The theoretical and practical significance of the subject of contract result in the need of studying this issue in the context of the corporate agreement, especially in the terms of its concise and incomplete regulation.

Analysis of recent researches and publications. V.A. Vasileeva, Yu.M. Zhornokyi, M.M. Sigidin, K.O. Ryabova, D.V. Lomakin, M.V. Trubina, V.G. Borodkin, M.S. Varyushin and others have been researched the subject of corporate

agreements. Theirs scientific minds formed the basis of this research, but in the conditions of the corporate law revision, the relevance of this study is obvious.

The purpose of the article is to identify the subject of corporate agreements based on a critical understanding of fundamental doctrinal and legislative principles of its definition.

Article's main body. Formalization of corporate agreements in Ukraine led to the studying of its subject matter at higher level and gave the possibility of systematizing the basic, constitutional considerations of such subject. Thus, at legislative level the corporate contract subject definition should (a) stand with organizational nature of the corporate agreement as the economic agreement; (b) define widely the object of obligations what is such agreement about - participation rights; (c) indicate the active or passive nature of the mutually agreed activities what are subject of the corporate agreement; (d) provide a broad approach to the increase the nature of the actions to be established - the development of an organization (including management, control).

Conclusions and prospects for the development. Based on the research, the subject of corporate agreement should defined as mutually agreed procedure and peculiarities of realization of corporate and other rights of members of the company or abstaining from its realization and fulfillment of obligations during organization of activity of the company.

Keywords: corporate agreement, shareholders agreement, subject of corporate agreement, essential terms of contracts.